

บทที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดโปรแกรมการออกแบบชุมชน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดโปรแกรมการทางการออกแบบชุมชนเมืองที่ส่งเสริมการดำรงวิถีชีวิตร่วมกันระหว่างชุมชนต่างศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอี้ยะติซอม มีการแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ การวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่ การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญและความเชื่อมโยงของการใช้พื้นที่ รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

6.1 การวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ศึกษา

จากผลการสำรวจกิจกรรมและรูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอี้ยะติซอม ในบทที่ 5 ได้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ความถี่ของกิจกรรมในรอบปี สามารถแบ่งการใช้พื้นที่ทางสังคมออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ (1) การใช้พื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน ซึ่งประมวลผลจากข้อมูลการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในวันธรรมดาช่วงกลางสัปดาห์และวันหยุดสุดสัปดาห์อื่นเป็นกิจกรรมหลักๆ ที่มักเกิดขึ้นเป็นประจำในพื้นที่ รวมถึงการใช้พื้นที่ในวันศุกร์และวันพระอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนต่างวัฒนธรรม และ (2) การใช้พื้นที่สาธารณะในโอกาสพิเศษในรอบปี ซึ่งประมวลผลจากข้อมูลการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในกิจกรรมงานประเพณีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ การใช้พื้นที่ในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ การใช้พื้นที่ในวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม และประเพณีลอยกระทง จากการประมวลผลข้อมูล เกิดข้อค้นพบรูปแบบการใช้พื้นที่เฉพาะทางสังคมแต่ละชุมชนวัฒนธรรมและพื้นที่ร่วมทางสังคมของชุมชนต่างวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1.1 การใช้พื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน

พื้นที่สาธารณะที่พบกิจกรรมทางสังคมในชีวิตประจำวันของชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอี้ยะติซอม สามารถจำแนกพื้นที่ได้ ดังนี้

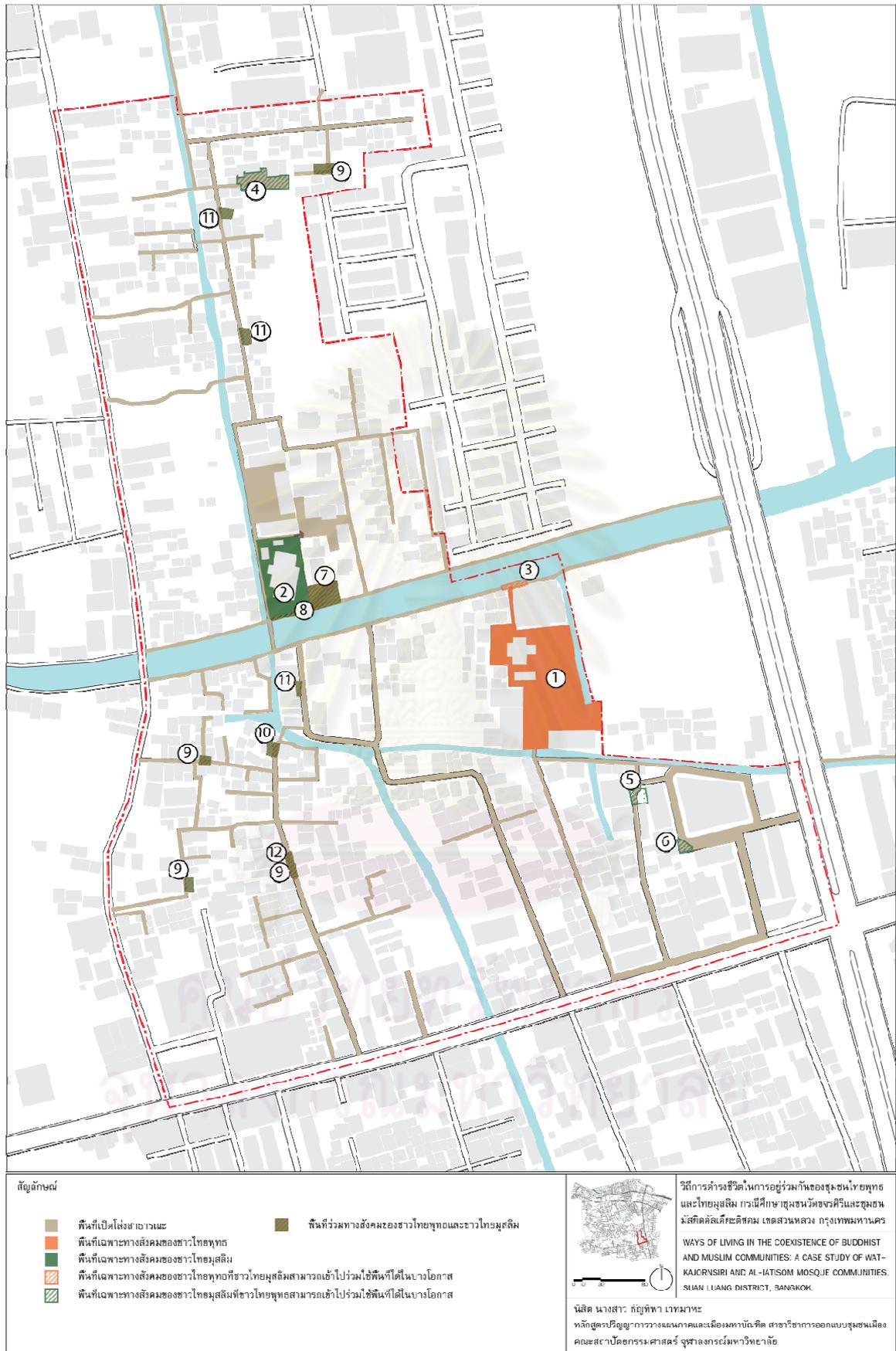
- พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยพุทธ
- พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม
- พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยพุทธที่ชาวไทยมุสลิมสามารถเข้าไปร่วมใช้พื้นที่ได้ใน

บางโอกาส

- พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมที่ชาวไทยพุทธสามารถเข้าไปร่วมใช้พื้นที่ได้ใน

บางโอกาส

- พื้นที่ร่วมทางสังคมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

แผนที่ 6.1 พื้นที่ทางสังคมของชุมชนวัดจวรศิริและชุมชนมัสยิดอัลอิสลามในชีวิตประจำวัน

พื้นที่ดังกล่าวสามารถระบุพื้นที่ในชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม อ้างอิงตามแผนที่ 6.1 ประกอบผังขยายในแผนที่ 6.2 และแผนที่ 6.3 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยพุทธ เป็นพื้นที่เฉพาะของชาวไทยพุทธเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและรองรับกิจกรรมทางสังคมอันเนื่องมาจากกิจกรรมทางศาสนา โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 6.1) ดังนี้

- หมายเลข 1 พื้นที่ลานวัดขจรศิริ รองรับกิจกรรมทางสังคมของชาวไทยพุทธทั้งในและนอกพื้นที่

2) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม เป็นพื้นที่เฉพาะของชาวไทยมุสลิมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคมที่ต่อเนื่องจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การพบปะพูดคุยของชายชาวไทยมุสลิมหลังจากร่วมละหมาดในวันศุกร์ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 6.1) ดังนี้

- หมายเลข 2 พื้นที่มัสยิดอัลเอียะติซอม ใช้ประโยชน์เพื่อรองรับชาวไทยมุสลิมที่เป็นสัปบุรุษของมัสยิดแห่งนี้ที่หลังไหลออกมาหลังจากการทำละหมาดในวันศุกร์

3) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยพุทธที่ชาวไทยมุสลิมสามารถเข้าไปร่วมใช้พื้นที่ได้ในบางโอกาส โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 6.1) ดังนี้

- หมายเลข 3 พื้นที่บริเวณศาลาริมคลองและท่าเรือวัดขจรศิริ ส่วนใหญ่ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ การนั่งพักผ่อนหย่อนใจของชาวไทยพุทธ และเป็นท่าเรือโดยสารที่มีการใช้พื้นที่ร่วมของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

4) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมที่ชาวไทยพุทธสามารถเข้าไปร่วมใช้พื้นที่ได้ในบางโอกาส โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 6.1) ดังนี้

- หมายเลข 4 พื้นที่โรงเรียนอัลเอียะติซอม เป็นพื้นที่ที่มีการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทั้งทางศาสนาและสังคม นอกเหนือจากการเป็นศูนย์รวมการศึกษาทางศาสนาแห่งหนึ่งในพื้นที่ชุมชน สนามของโรงเรียนและพื้นที่ได้อาคารเรียนยังเป็นศูนย์รวมชุมชนอัลเอียะติซอม ซึ่งมีสมาชิกของชุมชนเป็นครอบครัวชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่และมีครอบครัวชาวไทยพุทธปะปนอยู่บ้าง พบลักษณะการใช้พื้นที่ร่วมกันของกลุ่มชุมชนต่างวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้ เช่น การประชุมของสมาชิกชุมชน การจัดกิจกรรมโครงการของทางหน่วยงานราชการ อาทิจากกิจกรรมอบรบหรือโครงการรณรงค์ต่างๆ

- หมายเลข 5 พื้นที่บริเวณหน้าโรงเรียนตาดิกา การใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นมักเป็นการใช้พื้นที่หลังเลิกเรียนของเด็กชาวไทยมุสลิมในชุมชนและผู้ปกครองที่คอยรับส่ง รวมถึงเด็กชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่นี้

- หมายเลข 6 พื้นที่อาคารประกอบศาสนกิจในตลาดเอี่ยมสมบัติ เป็นพื้นที่สำหรับละหมาดของชาวไทยมุสลิมที่ไม่สามารถไปละหมาดที่มัสยิดได้ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ตลาดซึ่งมีการค้าขายที่หลากหลายและหนาแน่นจึงอาจพบการใช้พื้นที่ของกลุ่มชุมชนต่างวัฒนธรรมที่ใช้พื้นที่บริเวณหน้าอาคารเพื่อนั่งพักหรือพบปะพูดคุย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 6.2 พื้นที่ทางสังคมของชุมชนวัดจักรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอมในชีวิตประจำวัน

5) พื้นที่ร่วมทางสังคมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 6.1) ดังนี้

- หมายเลข 7 ลานหน้าโรงเรียนมัชลาฮัตูลอิสลาม นอกจากจะมีการใช้พื้นที่เฉพาะชาวไทยมุสลิมเพื่อกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมัชยิด และกิจกรรมประเพณีของชาวไทยมุสลิม เช่น การจัดเลี้ยงอาหารและการละศีลอดร่วมกัน ในช่วงเดือนรอมฎอน เป็นต้น ยังเป็นพื้นที่ที่มักพบกิจกรรมการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวันร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมกีฬาของวัยรุ่นในชุมชนในช่วงเวลาเย็นของแต่ละวัน เช่น ฟุตบอล แบดมินตัน เป็นต้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับทางเดินริมคลองพระโขนง ง่ายต่อการเข้าถึง

- หมายเลข 8 พื้นที่ท่าเรือมัชยิดอัลเอียะติชอม การใช้พื้นที่บริเวณนี้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนอกจากจะใช้ประโยชน์เป็นท่าจอดเรือแล้วยังเป็นศาลาพักและพบปะของคนในชุมชน เนื่องจากอยู่ในเส้นทางสัญจรผ่านหลักของชุมชนจึงมักพบการใช้พื้นที่ของคนจากทั้งสองชุมชนต่างวัฒนธรรม

- หมายเลข 9 พื้นที่บริเวณร้านค้า โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณอาคารแบบผสมระหว่างพาณิชย์กรรมประเภทร้านค้าและที่อยู่อาศัยที่แทรกอยู่บริเวณซอยให้บริการแก่คนในชุมชน มีการใช้พื้นที่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

- หมายเลข 10 พื้นที่บริเวณที่ทำกิจกรรมชุมชน เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนซึ่งมีสมาชิกของชุมชนทั้งที่เป็นครอบครัวชาวไทยพุทธและครอบครัวชาวไทยมุสลิม มักพบการใช้พื้นที่ของคนที่อยู่อาศัยในละแวกพื้นที่นี้

- หมายเลข 11 พื้นที่โล่งบริเวณที่พักอาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักอาศัยบริเวณบ้านพักอาศัยของบุคคลสำคัญของชุมชน เกิดเป็นศูนย์รวมชุมชนขนาดย่อมของคนละแวกบ้านนั้นๆ รวมถึงผู้ที่มีเคารพนับถือต่อเจ้าของบ้าน

- หมายเลข 12 ร้านอาหารฮาลาล เป็นพื้นที่พบปะสังสรรค์ของคนในชุมชนในละแวกพื้นที่นั้น เนื่องจากอาหารฮาลาลต่างๆเป็นที่นิยมของคนในชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จึงพบความหนาแน่นของการใช้พื้นที่ร่วมกันของกลุ่มชุมชนต่างวัฒนธรรม

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของที่ตั้งพื้นที่ทางสังคมดังกล่าวกับพื้นที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมในชุมชนวัดขจรศิริและมัชยิดอัลเอียะติชอม (แผนที่ 6.4) พบข้อสังเกตการใช้พื้นที่ทางสังคม หลายประการ เช่น พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทย-

มุสลิมโดยเฉพาะโรงเรียนตาดีกาที่อยู่ในเขตชุมชนยาใจ ซึ่งในภาพรวมเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธเป็นส่วนใหญ่ จึงพบการใช้พื้นที่ร่วมของกลุ่มชุมชนต่างวัฒนธรรม และพื้นที่อาคารประกอบศาสนกิจในตลาดเอี่ยมสมบัติถึงแม้เป็นพื้นที่ในบางโอกาสของชาวไทยมุสลิมเฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในย่านการค้าจึงพบการใช้พื้นที่ในบางโอกาสของชาวไทยมุสลิม อีกทั้งพื้นที่ท่าเรือมัสยิดอัลเอี้ยะติชอมถึงแม้ว่ามีบริบทที่คล้ายคลึงกับพื้นที่ท่าเรือวัดขจรศิริ แต่พื้นที่ดังกล่าวนี้อยู่บนเส้นทางเดินริมคลองพระโขนงและมีการสัญจรผ่านของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จึงกลายเป็นพื้นที่ร่วมทางสังคมพื้นที่หนึ่งของชุมชนต่างวัฒนธรรม

6.1.2 การใช้พื้นที่ในโอกาสพิเศษ

กิจกรรมในโอกาสพิเศษในที่นี้หมายถึงกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นในงานประเพณีที่เกี่ยวข้องศาสนา จึงพบเฉพาะพื้นที่เฉพาะทางสังคมของแต่ละสังคมวัฒนธรรม และเนื่องจากในกิจกรรมประเพณีของชาวไทยพุทธที่ได้กล่าวถึงทั้งหมดมีที่มาจากความเชื่อทางศาสนาโดยตรง จึงไม่พบพื้นที่เฉพาะของชาวไทยพุทธที่มีชาวไทยมุสลิมเข้าไปร่วมใช้พื้นที่ ซึ่งจากหลักศรัทธาของศาสนาอิสลามชาวมุสลิมจะไม่เข้าร่วมกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อของศาสนา ดังนั้นจึงพบพื้นที่ทางสังคม 3 กลุ่มพื้นที่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยพุทธ โดยมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ (อ้างอิงตามแผนที่ 6.5) ดังนี้

- หมายเลข 1 พื้นที่ลานวัดขจรศิริ ในวันสำคัญทางศาสนา พื้นที่นี้จะใช้ประโยชน์เพื่อเป็นพื้นที่รองรับชาวไทยพุทธที่มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถวายสังฆทาน ฟังพระธรรมเทศนา เวียนเทียนรอบโบสถ์ เป็นต้น

- หมายเลข 2 พื้นที่ริมคลองพระโขนงฝั่งวัดขจรศิริ ซึ่งเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมการลอยกระทงในเทศกาลวันลอยกระทง

2) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม

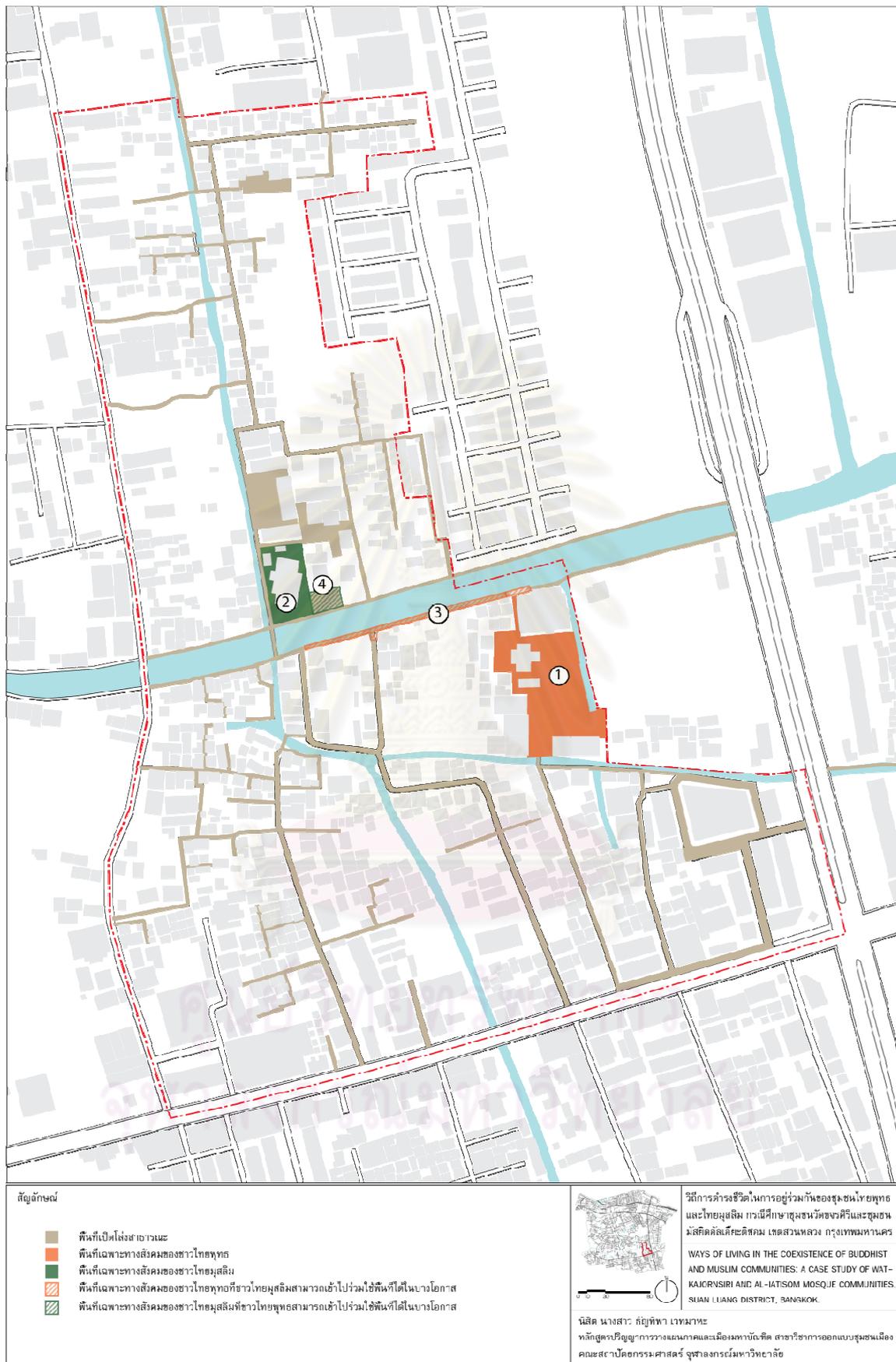
- หมายเลข 3 พื้นที่มัสยิดอัลเอี้ยะติชอม เป็นพื้นที่เฉพาะของชาวไทยมุสลิมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาอิสลามและกิจกรรมทางสังคมที่ต่อเนื่องจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น งานมหรสพในวันฮัจญ์ต่างๆ เป็นต้น

3) พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมที่ชาวไทยพุทธสามารถเข้าไปร่วมใช้พื้นที่ได้ในบางโอกาส

- หมายเลข 4 ลานหน้าโรงเรียนมัชลาฮาดุ้ลอิสลาม มีการใช้พื้นที่เฉพาะชาวไทยมุสลิมเพื่อกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกับกิจกรรมของมัชยิด ได้แก่ การรองรับผู้เข้าร่วมละหมาดในและการจัดงานมหรสพในวันฮีดต่างๆ รวมถึงกิจกรรมประเพณีของชาวไทยมุสลิม เช่น จัดเลี้ยงอาหารและการละศีลอดร่วมกันในช่วงเดือนรอมฎอน เป็นต้น

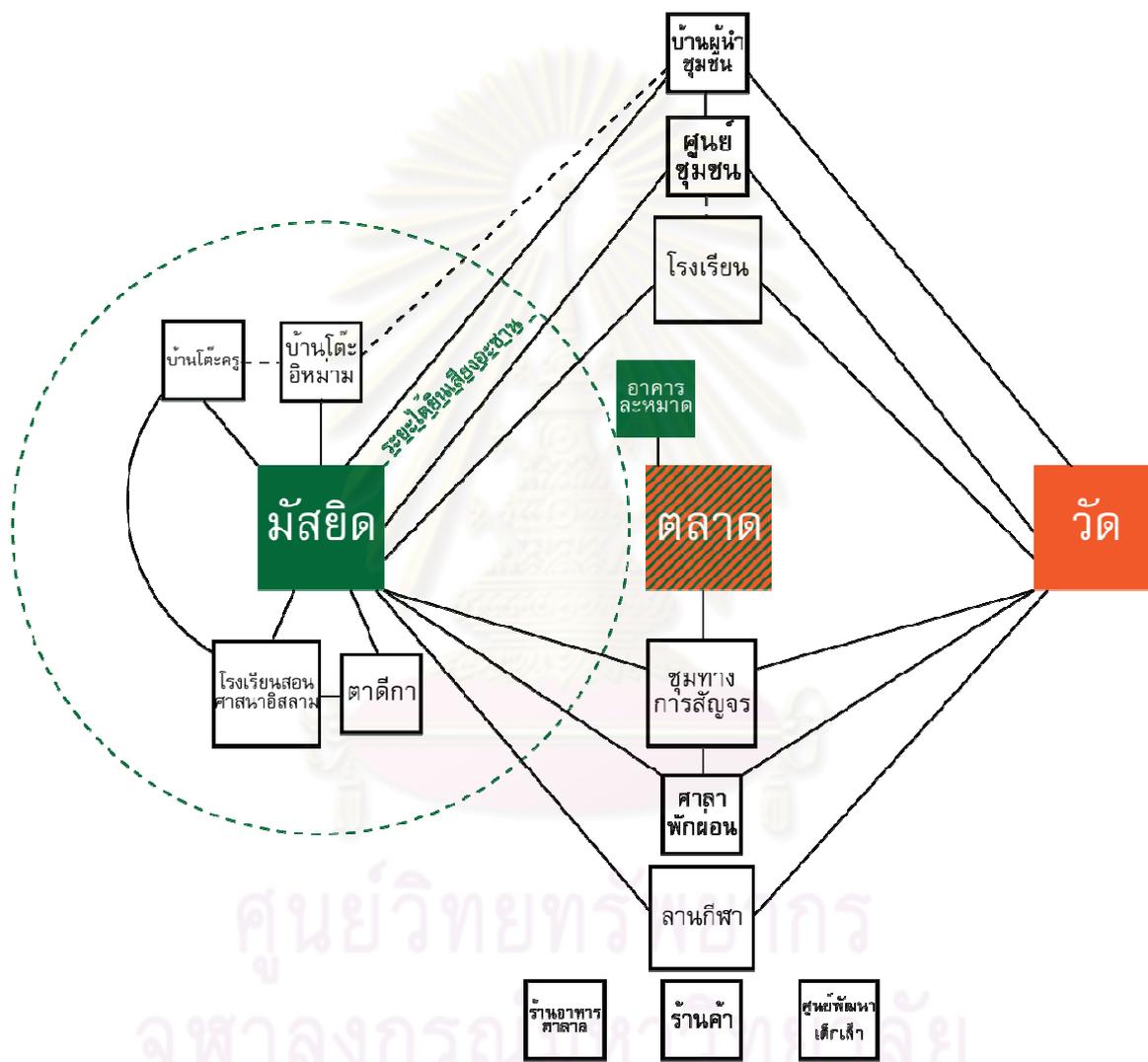
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 6.5 พื้นที่ทางสังคมชุมชนวัดจตุรศรคีรีและชุมชนมัสยิดอัลอิสติซอมในโอกาสพิเศษ

6.2 การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญและความเชื่อมโยงของการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม

จากการศึกษารูปแบบการใช้พื้นที่จากการสำรวจและสัมภาษณ์ พบว่าชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม สามารถถอดโครงสร้างของพื้นที่สาธารณะภายในชุมชนผ่านรูปแบบของลำดับความสำคัญระดับชุมชนและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ ตามแผนภูมิ 6.1 โดยมีรายละเอียดของการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ต่อไปนี้

แผนภูมิ 6.1 ลำดับความสำคัญและความเชื่อมโยงของการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม
ที่มา ผู้วิจัย

6.2.1 ลำดับความสำคัญและความเชื่อมโยงของการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธ

พื้นที่สาธารณะหลักของชุมชนไทยพุทธคือพื้นที่ในขอบเขตของวัด โดยเฉพาะเขตพุทธาวาส ซึ่งรวมถึงลานวัดที่เป็นลานเอนกประสงค์เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชาวไทยพุทธ มีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สาธารณะอื่นๆ ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีลำดับความสำคัญรองลงมา อันได้แก่ ลานกีฬาบริเวณหน้าโรงเรียนมัธยมศึกษาอิสลาม โรงเรียนสายสามัญอื่นๆ ศูนย์ชุมชนหรือที่ทำการชุมชน ท่าเรือวัดขจรศิริ ศาลาพักผ่อน และเชื่อมโยงกับพื้นที่กึ่งสาธารณะ ได้แก่ พื้นที่บริเวณบ้านของผู้นำชุมชนและบุคคลสำคัญซึ่งเป็นบุคคลที่คนในชุมชนเคารพนับถือ

6.2.2 ลำดับความสำคัญและความเชื่อมโยงของการใช้พื้นที่ของชาวไทยมุสลิม

พื้นที่สาธารณะหลักของชุมชนไทยมุสลิมคือพื้นที่ในขอบเขตของมัสยิด ซึ่งประกอบไปด้วยอาคารมัสยิดและพื้นที่เปิดโล่งเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชาวไทยมุสลิม มีการเชื่อมโยงกับพื้นที่กึ่งสาธารณะในชุมชนที่มีลำดับความสำคัญรองลงมา ได้แก่ โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ตาดีกา บริเวณบ้านของโต๊ะอิหม่าม และบริเวณบ้านของโต๊ะครู อีกทั้งมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สาธารณะในชุมชนเช่นเดียวกับความเชื่อมโยงของการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธ ได้แก่ ลานกีฬา โรงเรียนสายสามัญ ศูนย์ชุมชนหรือที่ทำการชุมชน ท่าเรือและศาลาพักผ่อน และมีข้อสังเกตหนึ่งคือ นอกเขตพื้นที่ที่ได้ยินเสียงอะซานหรือไกลจากมัสยิดออกไป จำเป็นต้องมีอาคารประกอบศาสนกิจเพื่อเป็นทางเลือกแก่ชาวไทยมุสลิมเพื่อเข้าไปประกอบศาสนกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่มีผู้คนรวมตัวอยู่จำนวนมาก เช่น ตลาด เป็นต้น

ทั้งนี้พื้นที่สาธารณะภายในชุมชน อันได้แก่ บริเวณตลาดเอี่ยมสมบัติ ท่าเรือ ศาลาพักผ่อน ลานกีฬา พื้นที่ศูนย์ชุมชน และทางเดินริมน้ำ รวมถึงพื้นที่กึ่งสาธารณะ อันได้แก่ พื้นที่ในโรงเรียน พื้นที่บริเวณบ้าน หน้าร้านค้าและร้านอาหารฮาลาล เป็นพื้นที่ร่วมกิจกรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอี้ยะติซอม

6.3 การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่

จากผลการสำรวจและการศึกษาพื้นที่ชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอี้ยะติซอม ทั้งในด้านกายภาพและกิจกรรม จึงนำมาสู่การสรุปประเด็นปัญหาและศักยภาพ โดยเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ศึกษา ซึ่งความเป็นพื้นที่สาธารณะที่ตีประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงพื้นที่ ได้แก่ ความยืดหยุ่น ความหนาแน่น ความเชื่อมต่อ และคุณภาพของพื้นที่ ทั้งนี้ ความยืดหยุ่นเกิดจากกิจกรรมการใช้พื้นที่ที่หลากหลายของผู้ใช้งานจากต่างวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งสอดคล้องกับความหนาแน่นของกิจกรรมในพื้นที่ที่มีการใช้พื้นที่อย่างสม่ำเสมอทุกช่วงเวลาเช่นกัน ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

จึงได้ใช้ข้อมูลทางด้านกายภาพและข้อมูลจากการสำรวจการจับจองพื้นที่และการสัญจรผ่านพื้นที่ของคนจากต่างวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งนำมาสู่การวิเคราะห์ตามกรอบเงื่อนไขทางกายภาพของการส่งเสริมวิถีการดำรงชีวิตร่วมกันของชุมชนต่างวัฒนธรรมในพื้นที่ ดังนี้

1) ความยืดหยุ่น (flexibility)

จากการสำรวจในด้านกิจกรรม พบว่ากิจกรรมภายในพื้นที่มีการใช้พื้นที่ที่มีความยืดหยุ่น เนื่องจากต้องการใช้พื้นที่ที่หลากหลายสำหรับการรองรับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน จากลักษณะการจับจองพื้นที่และการสัญจรผ่านพื้นที่ พบว่ามีการจับจองโดยกลุ่มผู้ใช้งานชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และการกระจุกตัวอยู่บริเวณริมถนนและตามตรอกซอย และส่วนพื้นที่ริมน้ำ พบว่ามีการจับจองน้อยแต่มีการสัญจรผ่านจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ริมน้ำขาดการใช้งานที่เป็นสาธารณะในช่วงวันปกติ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกรจับจองพื้นที่และการสัญจรพื้นที่ พบว่า บริเวณพื้นที่ริมน้ำต้องการใช้พื้นที่ชั่วคราวสำหรับการรองรับกิจกรรมในเทศกาลประเพณีต่างๆ ค่อนข้างสูง

2) ความหนาแน่น (density)

จากการสำรวจการสัญจรผ่านพื้นที่ พบว่ามีการสัญจรผ่านบริเวณซอยอ่อนนุช 43 (ซอยมัสยิดอัลเอียะติซอม) และซอยอ่อนนุช 45 (ซอยวัดขจรศิริ) ค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับถนนเส้นอื่นๆ ในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นการสัญจรเข้าออกศาสนสถานในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลประเพณี ส่วนบริเวณริมน้ำและท่าเรือมัสยิดอัลเอียะติซอมและท่าเรือวัดขจรศิริ ที่เป็นจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจรจากน้ำไปบก พบว่ามีผู้ใช้บ้าง มักจะเป็นการสัญจรของคนในชุมชนเพื่อเข้ามาในพื้นที่

3) ความเชื่อมต่อ (connectivity)

ระบบการสัญจรและเชื่อมต่อของพื้นที่ สามารถเชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่นได้พอสมควร แต่ยังคงขาดความสะดวกปลอดภัย ทั้งเส้นทางเดินเท้าและระบบถนน และพบว่าบางเส้นทางใช้สัญจรเฉพาะคนในพื้นที่ ส่วนเส้นทางหลักในการเชื่อมต่อไปยังย่านข้างเคียงหรือท่าเรือค่อนข้างน้อย

4) คุณภาพของพื้นที่ (quality of space)

จากการสำรวจ พบว่าอาคารบางแห่งมีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากการใช้งานอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ถนนและตรอกซอยในพื้นที่มักประสบปัญหาน้ำท่วมขังเป็นประจำ ภายในพื้นที่ยังขาดพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพเนื่องจากพื้นที่ว่างมีอยู่อย่างจำกัดโดยเฉพาะบริเวณศาสนสถาน ทำให้สามารถใช้งานพื้นที่ได้เฉพาะกลุ่มวัฒนธรรม ความต้องการใช้พื้นที่ร่วมระหว่างสังคมต่างวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นบริเวณพื้นที่โรงเรียนที่เข้าถึงได้สะดวก ได้แก่ โรงเรียนมัชลาฮาตุลอิสลาม แต่ข้อจำกัดของ

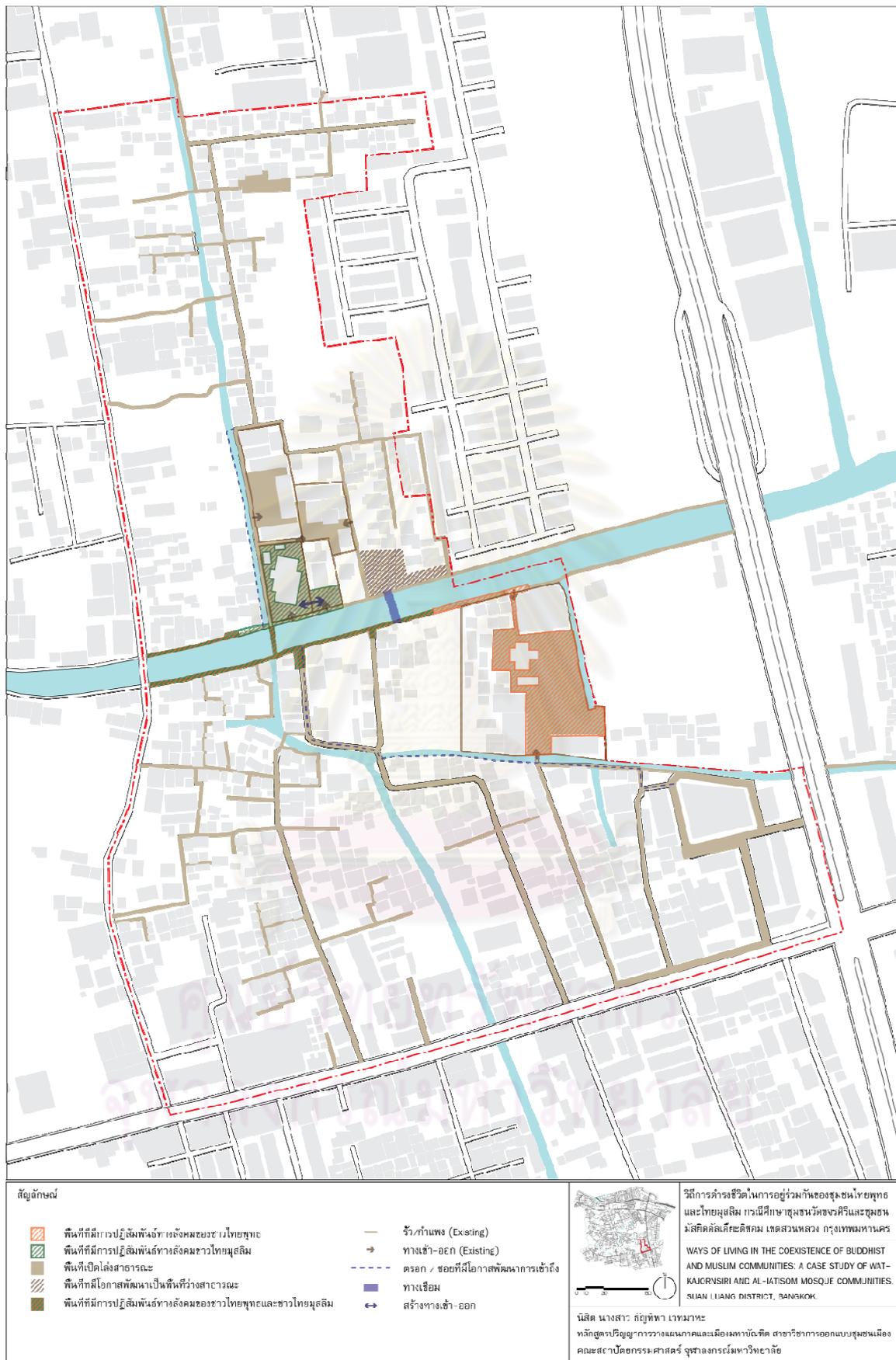
พื้นที่นี้คือเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ ทำให้ลดโอกาสการปะทะสังสรรค์ของคนต่างวัฒนธรรมในช่วงเวลาเย็นถึงค่ำ ที่เป็นช่วงเวลาพักผ่อนของชาวไทยมุสลิมที่มักเริ่มหลังจากการทำละหมาดครั้งที่ 3 ของวัน

6.4 ข้อสรุปจากการวิเคราะห์

การวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่ รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษาทั้งในระดับอาคารและระดับย่าน พบว่ากิจกรรมการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมในชุมชนวัดขจรศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติชอมนอกจากจะพบการใช้พื้นที่ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมที่ชัดเจนแล้ว การใช้พื้นที่ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจยังเป็นมิติที่นำไปสู่วิถีชีวิตการดำรงในการอยู่ร่วมกันของชุมชนต่างวัฒนธรรม

พื้นที่ที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมคือบริเวณทางเดินริมน้ำท่าเรือ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณโรงเรียนมัชลาฮาตุลอิสลามซึ่งมีการใช้พื้นที่ที่หลากหลายทั้งเพื่อรองรับกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมกีฬาและการพักผ่อนของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม แต่พื้นที่ดังกล่าวนี้มีข้อจำกัดคือการเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะจึงทำให้ในบางโอกาสไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้และมีขอบเขตพื้นที่ที่จำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และการวิเคราะห์ศักยภาพรวมถึงข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษา จึงแสดงภาพศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา ดังแผนที่ 6.6

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 6.6 ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา